

POZNAVANJE TRAJNOSTNEGA RAZVOJA NA REGIONALNI RAVNI NA PRIMERU DRAVINJSKE DOLINE

Ana Vovk Korže

ddr., prof. geografije
Mednarodni center za ekoremediacije
Filozofska fakulteta
Univerza v Mariboru
Koroška cesta 160, SI – 2000 Maribor, Slovenija
e-mail: ana.vovk@um.si

UDK: 502.11
COBISS: 1.01

Izvleček

Poznavanje trajnostnega razvoja na regionalni ravni na primeru Dravinjske doline

Poznavanje trajnostnega razvoja na regionalni ravni je ključ za načrtovanje takih dejavnosti, ki temeljijo na varovanju ekosistemov, na povezovanju ljudi in vključevanju vseh sektorjev. Zato je bila izvedena raziskava o poznavanju trajnostnega razvoja v Dravinjski dolini. Namreč na tem območju so bili v zadnjih sedmih letih izpeljani mnogi projekti na temelju upoštevanja trajnostnega razvoja. Raziskava je vključila 250 ljudi, anketne vprašalnike pa je vrnilo 100 ljudi. Vprašanja so bila vezana na vrednotenje pomena kulturne in naravne dediščine, večnamenske rabe podeželja, naložb v človeške vire, naložb v inovacije, naložb v kvalitetno kmetijsko proizvodnjo, na trajnostno gospodarjenje z naravnimi viri, ohranjanje kulturne pokrajine in pomembnost varovanja okolja. Osebe, ki so odgovarjale na anketni vprašalnik živijo v občinah Zreče, Slovenske Konjice, Oplotnica, Vitanje, Poljčane, Makole in Majšperk. Ugotovitve kažejo, da ljudje ne dajajo največjo težo zgolj denarju in ugodobju, ampak aktivni participaciji in ohranjeni naravi. Najvišji deleži podpore grede ustvarjanju zelenih delovnih mest, izboljšanju življenja na podeželju in povečanju prepoznavnosti Dravinjske doline z lastno blagovno znamko.

Abstract

Recognizing the sustainable development on regional level with the example of Dravinja valley

Recognizing sustainable development on regional level is the key for planning of the activities that base on ecosystem protection, people connection and in inclusion of all sectors into progress, as well as on the self-sufficiency with the inclusion of the local people. This is why the research about knowing the sustainable development in Dravinja valley was made. During last seven years have been many projects on the sustainability base performed in this area. Research included 250 people, questionnaires were returned from 100 people. Questions were attached into the topic of the evaluation of the cultural and natural heritage influence, multi-purposeful use of rural areas, human resources investments, investments into innovation, investments into qualitative farm production, on sustainable management with natural resources, preserving of the cultural landscape and importance of environment protection. People that answered questionnaires live in municipalities Zreče, Slovenske Konjice, Oplotnica, Vitanje, Poljčane, Makole and Majšperk. Findings show that people do not give the greatest importance on money and comfort, but also on active participation and preserved nature. The biggest parts of support go on creation of green workplaces, improvement of life in rural areas and increasing of the Dravinja valley recognition with own brand.

Uredništvo je članek prejelo 15.12.2014

1. Uvod

Ob krizi, ko se iščejo poti ponovnega zagona in oživitve družbe na zdravih temeljih, je lahko prav trajnostni pristop pomembno izhodišče za napredek na lokalni in regionalni ravni. Dosedanje usmeritve razvoja niso trajnostno zasnovane, saj ne upoštevajo ekosistemske dimenzije, dimenzije celovitosti, samooskrbnosti in vključenosti ljudi (Vovk Korže 2012). Za doseg trajnosti so namreč potrebne celovite in dovolj enostavne usmeritve, da jih je možno udejanjiti na lokalni in regionalni ravni. Kot domneva Latouch (Radej 2009), bi bilo treba izdelati drugačno paradigmo razvoja. Tudi v lokalnih skupnostih se vse bolj krepi interes po udejanjanju trajnosti tako na lokalni kot regionalni ravni.

Prav zato so bile že pred desetletji predvidene regionalne in lokalne agende, ki bi s svojimi trajnostnimi zasnovami preventivno varovale naravne vire in porazdelile obveznosti in odgovornosti do okolja med vse, predvsem pa med onesnaževalce. Tako so regionalne kakor tudi lokalne agende izhajale iz poziva, ki je bil objavljen v 28. poglavju Agende 21 (Agenda 21 1992) vsem lokalnim skupnostim, da naj izdelajo lastne programe dejavnosti po vzoru Agende 21, v katerih naj splošne cilje Agende 21 prenesejo v konkretne načrte in akcije za svoje območje. Danes vidimo, da udejanjanje trajnosti ni enostavno in da mora vključevati celotno skupnost, ki v pripravo in izvajanje takega programa pritegne večino sektorjev na svojem območju (General discussion of progress implementation of Agenda 21 1995; Špes 2008, Gaberšček 2007).

Na območju Dravinjske doline, ki spada v območje Nature 2000, so že od leta 2007 vzpostavljene izobraževalne in raziskovalne učne poti s ciljem obveščanja javnosti o pomenu trajnosti (Štih 2014).

Občine v Dravinjski dolini povezuje reka Dravinja, ki je že v preteklosti ustvarila slikovito pokrajino z mnogimi naravnimi potenciali. Poleg lege in naravne dediščine imajo te občine podobno zgodovino in kulturno dediščino. Prav te skupne lastnosti so bile temelj vzpostavitve skupnih kolesarskih, učnih in pohodnih poti v Dravinjski dolini. Vzpostavljene kolesarske, učne in pohodne poti so označene z učnimi tablam, učnimi točkami, klopami in mizami ter informacijskimi točkami. V povezavi z domačini, z društvami in in občinami postajajo prav občine Dravinjske doline prepoznavne po ohranjeni kulturni in naravni dediščini, na kateri temeljijo nove dejavnosti. Odličen zgled je dosedanja infrastrukturna oprema učnih točk in učnega poligona v občini Poljčane, ki je kot učna občina vodilna na področju izobraževalnega turizma, z novimi kolesarskimi, učnimi in pohodnimi potmi pa to vlogo prevzemajo tudi sosednje občine. Učne poti so pomembna izobraževalna infrastruktura, ki podpira učni turizem v Dravinjski dolini. V sklopu projekta Oživitev kulturne in naravne dediščine Dravinjske doline so bile vzpostavljene nove učne poti v treh občinah in sicer (Vovk Korže s sodelavci 2014a):

- v občini Makole: na novo je urejena Učna pot sv. Lenart, ki vodi od makolskega trga po novo urejenih serpentinastih stopnicah z ograjo do kapelice Sv. Lenart, ki ima tudi na novo urejeno ograjo; prav tako je na novo vzpostavljena učna točka o rudniku Šega, ki je pravi zgodovinski spomin na kopanje rjavega premoga z povsem na novo urejenim dostopom do jame; v Štatenbergu pri dvorcu so na novo urejene učne table za vsebine, ki pokrivajo etnološko učno pot do Ložnice, Krajinski park Štatenberg z dvorcem, Formo vivo in predstavitev društev. Na novo je urejena tudi učna pot do Ložnice, kjer je obnovljen vodnjak, dostop do

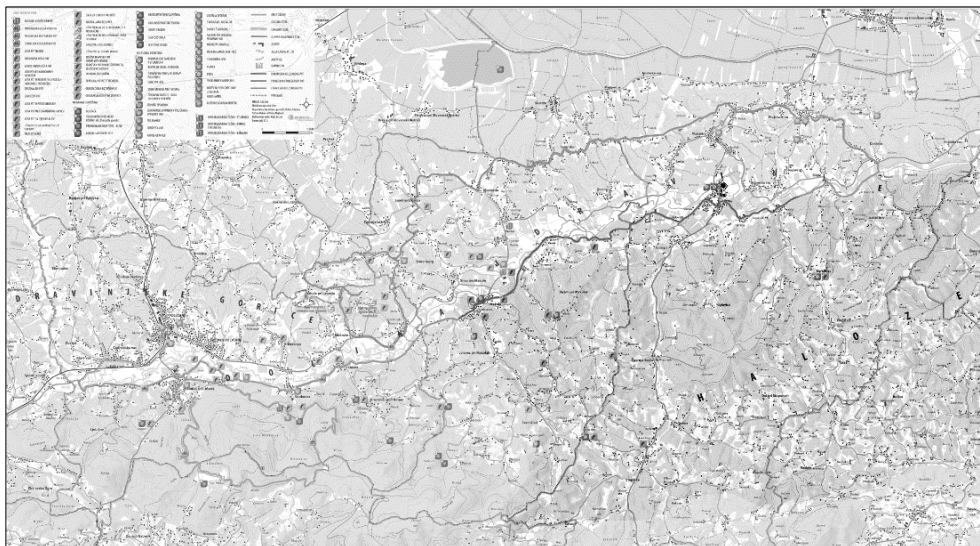
reke Ložnice ter učna tabla o življenju nekoč in danes v dolini Ložnice. Posebaj privlačno je urejen tudi prostor ob igrišču kot učilnica v naravi;

- v občini Majšperk so na novo urejene naslednje učne poti: učna pot na ruševine gradu Monsberg z učno tablo o mogoči graščini v srednjem veku; učna pot okoli Sestrškega jezera z dvema učnima tablama o rastlinah in živali na tej akumulaciji; učna točka Naraplje pri vaškem mlinu z urejenim prostorom kot učilnico. Postavljen je tudi poligon za učenje o orientaciji, kjer je možno s pomočjo količkov, zemljevidov in kompasov preiskovati orientacijske sposobnosti v naravi. V naselju Stoperce pa je vzpostavljena Geografska učna pot Stoperce, ki vodi po haloških gričih in omogoča edinstveno doživljanje Haloz. Učna pot ima atrijsko postavitvev pri cerkvi sv. Antona v Stopercah, nato pa vodi z učnimi tablami proti Fiderškemu vrhu, Sv. Ani in do zaselka Klučice ter se sklene v Litožu;

- v občini Poljčane je preko projekta oživitve naravne in kulturne dediščine označena učna točka Belojača, edinstvena kraška jama v tem delu Slovenije. Sicer pa je v občini Poljčane že vzpostavljenih več učnih poti, med najbolj pomembnimi so Učna pot na Boč, Dravinjska učna pot, Samostanska učna pot v Studenicah, Učna pot med kamnolomi v dolini Bele, Učna pot o rudarstvu v Klečah, Učna pot v etnološko vas Križeča vas z mlinom na veter in kmečko izbo, učna točka rastlinska čistilna naprava in opazovalnica za ptice in številne pohodne učne poti (Opazovalna, Ekoremediacijska, O potočnih rakih, Med znamenitimi drevesi, Sv. Treh Kraljev). Dodatno ponudbo učnim in pohodnim potem daje Učni poligon Dole z inovativnimi vsebinami samooskrbe in ekoremediacij ter o novih zelenih poklicih s praktično delavnico. Na območju Dravinjske doline so urejene pohodne poti po celotnem območju ob reki Dravinji, kjer se prepletajo z drugimi že vzpostavljenimi ureditvami (Dravinjsko kolesarsko potjo). Tako je ob reki Dravinji možno videti opazovalnico za ptice, oazo za oddih z Črnogovim kozolcem in rastlinsko čistilno napravo, pot je možno nadaljevati na Boč po gozdni učni poti. V Studenicah je samostanska učna pot, možnost ogleda kraških pojavov ob vznožju Boča ter pot nadaljevati na Boč. V Hrastovcu pod Bočem so sledovi rudarjenja, zato je tud urejena učna pot o rudarstvu v Klečah pri Hrastovcu. Na meji z občino Makole je kraška jama Belojača z netopriji kot zadnji ostanek apnenca, ki se s platojem Leneš končuje prav na tem mestu. Že v občini Makole je v neposredni bližini Belojače tudi rudnik Šega, od koder je možna peš pot do Šoder grabna in slapa Šoštarca, kjer so ohrajeni sledovi geomorfološkega delovanja vode. V občini Makole so pohodne poti še na Sveti Lenart, kjer stoji kapelica in je čudovit pogled na Dravinjsko dolino. V neposredni bližini je krožna tematska pohodna pot Forme Vive z mnogimi umetninami na prostem. Tod vodi tudi pohodna pot na ruševine gradu v Starem gradu. V občini Makole vodi pohodna pot še do Sv. Ane, kjer se že povezuje z Geografsko učno potjo Stoperce. Iz Stoperce v občini Majšperk je povezava na poligon za orientacijski pohod ali tek v naselju Naraplje, kjer je tudi učna točka ob vaškem mlinu. V občini Majšperk je še novo urejena pohodna pot na ruševine gradu Monsberg ter 8 km dolga pohodna pot preko Gumil do Sestrškega jezera, kjer je poligon za opazovanje ptic. Od Sestrškega jezera proti zahodu že v občini Makole je pohodna pot med Ložnico in Štatenbergom in proti Svetim Trem kraljem. Tod je povezava tudi s poligonsko kolesarsko potjo in pohodno potjo do učnega poligona Dole. Učni poligon Dole, namenjen razvoju novih znanj s področja samooskrbe in ekoremediacij. V zaselku Hrastje je brunarica z manjšimi nočitvenimi možnostmi. Med brunarico in Učnim poligonom Dole je tudi opazovalna pohodna pot ter pohodna pot potočnih rakov. Na območju občin Poljčane, Makole in Majšperk je označenih več naravnih in kulturnih spomenikov,

ki jih je možno obiskati tudi po pohodnih poteh. Med njimi so znana mogočna drevesa, krajinski parki, zavarovana območja ter dvorci in cerkvice (Vovk Korže s sodelavci 2014a).

V okviru projektov za razvoj podeželja in regionalnih razvojnih programov so bile realizirane številne ureditve tudi v drugih občinah, predvsem v Zrečah in Slovenskih Konjicah, ki dajeta turizmu velik poudarek.

Slika 1: Turistična karta Dravinjske doline povezuje naravno in kulturno dediščino z učnimi potmi, opazovališči in učnim poligonom.

Vir: Vovk Korže s sodelavci 2014b.

2. Metodologija

Z namenom, da preverimo poznavanje trajnostnega razvoja na regionalni ravni na območju Dravinjske doline, je bila izpeljana anketa z devetnajstimi vprašanji. Vprašanja so bila vezana na vrednotenje pomena kulturne in naravne dediščine, večnamenske rabe podeželja, naložb v človeške vire, naložb v inovacije, naložb v kvalitetno kmetijsko proizvodnjo, na trajnostno gospodarjenje z naravnimi viri, ohranjanje kulturne pokrajine in pomembnost varovanja okolja.

Cilj raziskave je bil preveriti poznavanje trajnostnega razvoja na območju Dravinjske doline, saj so tod mnoge ureditve zasnovane prav na upoštevanju trajnostnih pristopov. Izhodišče raziskave je bilo, da se ljudje zavedajo pomena trajnostnih pristopov, saj v projektih, ki potekajo v Dravinjski dolini aktivno sodelujejo že od leta 2007.

2.1 Raziskovalni vzorec

Empirična raziskava je potekala na vzorcu 250 ljudi v Dravinjski dolini. Osebe, ki so odgovarjale na anketni vprašalnik živijo v občinah Zreče, Slovenske Konjice, Oplotnica, Vitanje, Poljčane, Makole in Majšperk. Anketni vprašalnik je bil namenjen izbranemu vzorcu in sistematično strukturiran. Anketne vprašalnike smo razposlali na elektronske naslove fizičnih oseb in elektronske naslove javnih institucij, kot so šole,

vrtni, knjižnice, domovi upokojencev in ostalim v omenjenih občinah, nekaj anket pa smo razdelili tudi ročno, saj je vzorec zajemal osebe vseh starostnih razredov, med katerimi pa vsi nimajo elektronskih naslovov. Anketiranje je opravila Monika Štih (Štih 2014).

2.2 Postopki zbiranja podatkov

Podatke smo zbirali s pomočjo kvantitativne in kvalitativne tehnike. Anketni vprašalnik je bil sestavljen predvsem iz vprašanj zaprtega tipa, pri čemer smo uporabljali kvantitativno tehniko, nekaj pa je bilo tudi vprašanj odprtega tipa, za kar smo uporabili kvalitativno tehniko. Vsebino dokumentov pa smo analizirali tudi s kvalitativno oz. fenomenološko analizo, pri čemer smo ugotavljali pogled anketiranih na posamezna vsebinska izhodišča. Anketni vprašalnik je obsegal 19 vprašanj in so bili anonimni.

Razposlali in razdelili smo 250 anketnih vprašalnikov. Razposlani in razdeljeni so bili sredi meseca septembra 2013, vrnjeni pa so bili sredi meseca oktobra 2013 ter v istem mesecu tudi obdelani. Vrnjenih in obdelanih je bilo 100 anketnih vprašalnikov.

2.3 Postopki obdelave podatkov

Pridobljene podatke smo s pomočjo anketnih vprašalnikov zbrali, nato smo kvantitativne podatke, ki smo jih pridobili z odgovori na vprašanja zaprtega tipa, kvantitativno obdelali z deskriptivno in inferenčno statistiko, saj smo iz izbranega vzorca sklepali na vse občane izbranih občin. Za obdelavo kvantitativnih podatkov smo uporabljali program SPSS. Kvalitativne podatke, ki smo jih pridobili z odgovori na vprašanja odprtega tipa, smo kvalitativno obdelali z ročno kvalitativno vsebinsko analizo. Odgovore smo grupirali v dimenzije trajnosti (ekosistemska, dimenzija celovitosti in blaginje ter dimenzija samooskrbe in vključene javnosti). Navedene dimenzije veljajo kot stebri trajnostnega razvoja (Vovk Korže 2011; Špes 2009). Ugotovljeni rezultati so nam služili za oblikovanje spoznanj na področju poznavanja trajnostnega razvoja na regionalni ravni.

3. Rezultati poznavanja trajnostnega razvoja v Dravinjski dolini

V anketah, ki so bile zajete v obdelavo je bil vzorec anketiranih sestavljen takole:

Preglednica 1: Anketirani glede na spol.

Spol	Odstotek
Moški	42.0
Ženski	58.0
Skupaj	100.0

Vir: Podatki izračunani iz odgovorov, pridobljenih z anketnim vprašalnikom.

Preglednica 2: Anketirani glede na starostni razred.

Starost	Odstotek
do 20 let	5.0
od 21 do 40 let	63.0
od 41 do 60 let	30.0
več kot 60 let	2.0
Skupaj	100.0

Vir: Podatki izračunani iz odgovorov, pridobljenih z anketnim vprašalnikom.

Preglednica 3: Anketirani glede na občino bivanja.

Občina	Odstotek
Majšperk	20.0
Makole	28.0
Poljčane	17.0
Slovenske Konjice	12.0
Vitanje	7.0
Oplotnica	11.0
Zreče	5.0
Skupaj	100.0

Vir: Podatki izračunani iz odgovorov, pridobljenih z anketnim vprašalnikom.

Preglednica 4: Anketirani glede na izobrazbo.

Izobrazba anketiranih	Odstotek
Nedokončano osnovnošolsko izobraževanje	3.0
Končano osnovnošolsko izobraževanje	2.0
Poklicno izobraževanje	14.0
Srednje tehnično strokovno izobraževanje	20.0
Končana gimnazija	12.0
Višješolsko izobraževanje	13.0
Visokošolsko izobraževanje	20.0
Univerzitetno izobraževanje	14.0
Magisterij znanosti	2.0
Skupaj	100.0

Vir: Podatki izračunani iz odgovorov, pridobljenih z anketnim vprašalnikom.

Vprašanja, ki se nanašajo na poznavanje trajnostnega razvoja (okoljski, ekonomski in družbeni vidik) smo združili v Preglednici 5.

Preglednica 5: Odgovori na vprašanja o pomembnosti elementov trajnostnega razvoja.

Vprašanja	Da %	Ne %	Drugo %
Pomembnost kulturne in naravne dediščine	80	15	5
Pomembnost večnamenske rabe podeželja	80	15	5
Pomembnost naložb v človeške vire	80	15	5
Pomembnost naložb v inovacije	83	12	5
Pomembnost naložb v kvalitetno kmetijsko proizvodnjo	85	10	5
Pomembnost trajnostnega gospodarjenja z naravnimi viri	83	12	5
Pomembnost ohranjanja kulturne pokrajine	78	17	5
Pomembnost varovanja okolja	92	3	5
Pomembnost ohranjanja naravnih virov	85	15	0
Pomembnost rodovitne zemlje	88	12	0
Pomembnost predelave domače hrane	90	10	0
Pomembnost čiste vode in zraka	85	15	0
Pomembnost ohranjene naravne dediščine	87	13	0
Pomembnost ohranjene kulturne dediščine	87	13	0
Pomembnost povezave na lokalni ravni	88	12	0
Pomembnost skupne blagovne znamke	83	17	0
Pomembnost ustvarjanja novih delovnih mest	96	4	0
Pomembnost izboljšanja življenja na podeželju	94	6	0
Pomembnost povečanja prepoznavnosti območja Dravinjske doline	92	8	0

Vir: Podatki izračunani iz odgovorov, pridobljenih z anketnim vprašalnikom.

Trditve so bile postavljene pozitivno v smeri ali se jim zdi pomembno upoštevati pri razvoju regije kulturno in naravno dediščino, večnamensko rabo podeželja, naložbe v človeške vire, naložbe v inovacije, naložbe v kvalitetno kmetijsko proizvodnjo, pomembnost trajnostnega gospodarjenja z naravnimi viri, ohranjanja kulturne pokrajine, varovanja okolja, ohranjanje naravnih virov, pomembnosti rodovitne zemlje, predelava domače hrane, čistost vode in zraka, ohranjena naravna dediščina, ohranjena kulturna dediščina, povezave na lokalni ravni, skupna blagovna znamka, ustvarjanje novih delovnih mest, izboljšanje življenja na podeželju in povečanje prepoznavnosti območja Dravinjske doline.

Preglednica 6: Pomembnost posameznih dejavnikov za kvaliteto življenja.

Dejavnik	Odstotek
Izboljšanje konkurenčnosti kmetijskega, prehranskega in gozdarskega sektorja	15.8
Spodbujati okolju prijazno kmetovanje	14.1
Izboljšati gospodarski in socialni položaj podeželja	42.4
Spodbujati lokalne razvojne pobude podeželja	15.8
Povezati interese posameznih občin	11.9
Skupaj	100.0

Vir: Podatki izračunani iz odgovorov, pridobljenih z anketnim vprašalnikom.

Na vprašanje odprtega tipa, ki se je glasilo »Kako si vi predstavljate delovanje novih regij, ki bi temeljile na zaposlitvi domače delovne sile?« so anketirani odgovorili takole:

- delovanje v dobrobit vseh prebivalcev, z vso podporo občin in lokalnih skupnosti, z vsem kar nudi višjo kvaliteto življenja;
- delovanje takšnih regij je nujno potrebno, predvsem z vidika zaposlitev znotraj regij in samooskrbe regije;
- takšen pristop reševanja regionalizacije v Sloveniji bi privedel k skladnejšemu in trajnejšemu razvoju;
- predhodno prilagoditi šolski sistem, ki bi bil naravnani na potrebe trga, z večjim poudarkom na poklicni izobrazbi in praksi;
- subvencioniranje izobraževanja za poklice, pomembne za to področje in za delovanje funkcionalne regije;
- spodbujati = pomagati pri konkretnih dilemah ter s podporo pri izobraževanju in samozaposlitvi;
- spodbujati obstoječa podjetja k zaposlovanju domače delovne sile in predvsem spodbujati mlade, da ostanejo v regiji (problem je premalo razvita industrija za mlade inovatorje);
- izboljšanje stanja gospodarskih dejavnosti, ki nudijo možnost zaposlitve in spodbujanje posameznikov, ki so že naredili nekaj v smeri razvoja in se trudijo ustvariti nekaj svojega v domačem kraju;
- spodbujati ljudi k povezovanju v kmetijske, turistične, gozdarske in druge dejavnosti;
- v kolikor bi se pridelovalci različnih izdelkov povezali med seboj, bi lahko prodirali na druge trge, kar bi zagotovo prineslo pozitivne rezultate tako za regijo kot za posameznike;
- skupna blagovna znamka in s tem nova delovna mesta, predvsem na področju kmetijstva in turizma (vinotoči, turistične kmetije);
- za doseg takega cilja je potrebno veliko složnosti in predvsem dobra strategija, ki bo tudi dobro predstavljena in v katero bodo vključeni ljudje, ki jo bodo tudi razumeli in razumeli cilj h kateremu stremi;

- spodbujanje in oživitev obrti, ki so izumrle;
- možnost večje samooskrbe in spodbujanje uporabe lokalnega;
- medsebojno svetovanje in morebitno skupno zaposlovanje strokovnjakov, ki bi pripomogli k razvoju regije s skupno raziskavo trga in iskanjem tržnih niš;
- nove investicije v gospodarstvo, kmetijstvo in turizem;
- občine bi se povezale, območje bi postalo bolj prepoznavno, kmetijstvo bolj konkurenčno zaradi večjih količin (kot včasih zadruga);
- promocija regije v vseh sklopih njenega delovanja;
- zmanjšanje brezposelnosti;
- rezultat bi že bil, če bi nove regije delovale tako, da bi se kmetu ponovno splačalo pridelovati in predelovati domačo hrano, lahko bi bilo več zaposlenih na kmetijah;
- izkoriščanje naravnih dobrin, njihova predelava in trženje;
- koristna poraba denarja;
- povezati bi se morali (mladi) ljudje z inovativnimi zamislimi na vseh področjih;
- za vsako na novo ustanovljeno delovno mesto bi bil pogoj, da se zaposli občana, ne pa ljudi iz drugih regij;
- več usposabljanj in ozaveščanj prebivalcev teh občin;
- sprememba namembnosti določenih kmetijskih zemljišč za namene gospodarskih panog.

Iz navedenih podatkov izstopajo visoki deleži podpore elementom trajnostnega razvoja in pozitiven odnos anketiranih do vseh navedenih izhodišč, na katerih temeljijo trajnostni pristopi.

4. Poznavanje dimenzij trajnostnega razvoja v Dravinjski dolini

Trajnostni razvoj je pogosto tolmačen kot okoljski, ekonomski in socialni vidik. Te vidike lažje opišemo z dimenzijami kot so ekosistemska, dimenzija celovitosti in blaginje ter dimenzija salooskrbnosti z vključeno javnostjo (Vovk Korže 2011; Falkenmark 2005).

4.1 Ekosistemska dimenzija

Čeprav je pri trajnostnih zasnovah poudarek na enako uravnoveženem razvoju okoljskih, gospodarskih in socialnih sistemov, je za doseganje blaginje potrebno pripisati večjo težo okolju, torej naravi. Namreč ekosistemi so s svojimi ekosistemskimi storitvami osnova za preživetje. Nepremišljeno ravnanje z ekosistemi povratno negativno vpliva na naše blagostanje, na kakovost in razpoložljivost osnovnih virov in s tem na naše zdravje. Zato je pri poudarjanju pomena povezave vseh podsistemov v regiji oz. lokalni skupnosti treba izpostaviti kot prednostno ekosistemsko dimenzijo, ki določa smeri povezav ostalih sistemov. Ta dimenzija je torej skladna z ekosistemskim pristopom, ki se je pojavil v zadnjih desetletjih in ga lahko umestimo kot najbolj pomembno dimenzijo trajnostne zasnove RA 21. Ohranjanje biološke raznovrstnosti in ekosistemov oz. ekosfere je zato tudi ekopolitično vprašanje, ki zahteva znanje, odgovornost, celostni sistemski pristop in obravnavo planeta Zemlje kot pomembne vrednote, ki nam omogoča razvoj in preživetje.

4.2 Dimenzija celovitosti in blaginje

Pomemben razlog za neuspeh strategije trajnostnega razvoja je t.i. razkosanje razvoja na gospodarski, socialni, ekološki, človekov in lokalni razvoj ter podpiranje vsakega delnega razvoja posebej (Radej 2009). Tak pristop je razdrobil kompleksna vprašanja

napredka na manjše problemske sklope, s čimer je zabrisal njihova medsebojna razmerja. To je toliko spornejše, ker so ta razmerja pogosto konfliktna. Posledica je, da živimo v dobi razvojev po ločenih delih, ko poskušajo vlade s čarovnijo lepljenja vedno novih pridevnikov na dogmo razvoja zamegliti pogled na negativne posledice razvojnega koncepta. Tudi če na koncept razvoja prilepijo pridevnik družbeni, se podpira gospodarska rast. Koncept trajnostnega razvoja, s katerim si vlade prizadevajo dokazati, da je možen gospodarsko učinkovit, ekološko vzdržen, družbeno enakopraven razvoj z demokratičnimi temelji, ki je geopolitično sprejemljiv in kulturno raznoličen, ne podpira celovitih pristopov (pač pa razvoj deli v ločene sestavine), kar se je izkazalo kot neuspešno. To torej pomeni, da je potrebno sestavine oz. kapitale določene regije (okoljski kapital, človeški kapital, gospodarski kapital) povezati in jih razvijati skupaj, ne vsakega posebej. Kot najbolj nazoren primer necelovitega pristopa je obstoj Nature 2000, kjer mnoga območja, ki so zavarovana, stagnirajo, ker ni prišlo do povezave naravnega kapitala s socialnim, človeškim in ekonomskim.

Gospodarska rast, usmerjana v proizvodnjo materialnih dobrin ne bi smela tako usodno vplivati na procese v družbi in naravi kot doslej. Latouche je prepričan, da je treba zasnovati družbo nerasti. Če hočemo doseči blaginjo, se moramo najprej vprašati, kaj pomeni to, da ekonomija vlada nad vsem drugim v življenju – v teoriji in praksi, predvsem pa v naših glavah. Koncept nerasti tako predvsem uvaja zahtevo po ponovni opredelitvi meja ekonomske racionalnosti (Radej 2009).

4.3 Dimenzija samooskrbnosti in aktivne vključene javnosti

Regije imajo socialni, naravni in gospodarski kapital, ki so sami po sebi mrtvi, če niso med seboj povezani. Pomembno je, da so povezani med seboj z vsebinami, ki so jim skupne. Povezava je temeljna za samooskrbne regije podlaga celostne obravnave in napredka oz. blaginje. Celostni učinki nastajajo šele presečno (Radej 2009). Ravno zato je vsak vidik delnega razvoja s stališča celostne blaginje lahko ocenjen šele glede na sekundarne vplive, ki jih ima na druge delne razvoje, ki imajo drugačne primarne cilje. Samooskrbnost, ki temelji na spoštovanju ekosistemov lahko s preseki podsistemov razvije mnoge nove preseke, ki pomenijo trdno mrežo in povezavo narave in človeka. Samooskrbnostna dimenzija tudi pomeni, da se aktivirajo »mnoga kolesa«, ki ob skupni viziji peljejo v eno smer, kar je temeljna razlika od t.i. svetilniških pristopov, ki so na zunaj sicer vidni, a v bistvu so v temi - to je prisposoba za velike projekte, ki regiji dejansko ne prinesejo dolgoročne blaginje, celo nasprotno). V knjigi Politik der Inwertsetzung (2007) je med odločitvami, ki jih mora narediti vsaka regija na poti k trajnosti tudi navedena samooskrbnost kot osnova za celovit regionalni razvoj (Krotscheck s soavtorji 2007).

Anketirani so izrazili posameznim dimenzijam elementom razvoja naslednjo podporo v deležu, ki je razviden v Preglednicah 7 - 9:

Preglednica 7: Ekosistemska dimenzija:

Dimenzija	Delež %
Pomembnost varovanja okolja	92
Pomembnost rodovitne zemlje	88
Pomembnost ohranjanja naravnih virov	85
Pomembnost čiste vode in zraka	85
Pomembnost ohranjene naravne dediščine	87
Pomembnost trajnostnega gospodarjenja z naravnimi viri	83
Povprečen delež	86,7

Vir: Lastni izračuni.

Preglednica 8: Dimenzija celovitosti in blaginje.

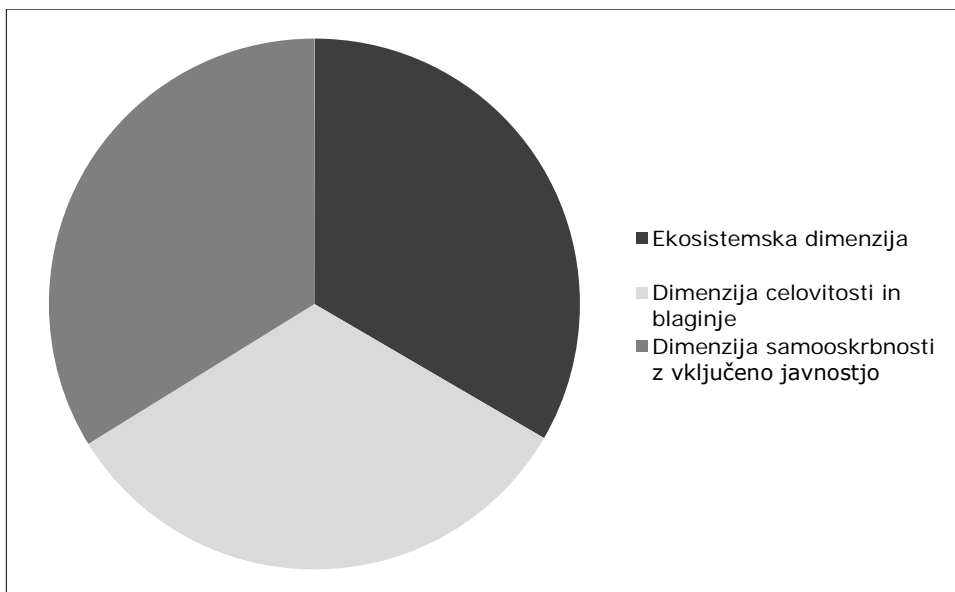
Dimenzija	Delež %
Pomembnost izboljšanja življenja na podeželju	94
Pomembnost povezave na lokalni ravni	88
Pomembnost ohranjene kulturne dediščine	87
Pomembnost naložb v človeške vire	80
Pomembnost ohranjanja kulturne pokrajine	78
Pomembnost naložb v inovacije	83
Povprečen delež	85

Vir: Lastni izračuni.

Preglednica 9: Dimenzija samooskrbnosti z vključeno javnostjo.

Dimenzija	Delež %
Pomembnost ustvarjenja novih delovnih mest	96
Pomembnost povečanja prepoznavnosti območja Dravinjske doline	92
Pomembnost predelave domače hrane	90
Pomembnost naložb v kvalitetno kmetijsko proizvodnjo	85
Pomembnost skupne blagovne znamke	83
Pomembnost večnamenske rabe podeželja	80
Povprečen delež	87,7

Vir: Lastni izračuni.

Slika 2: Sintezni pogled na podporo posameznim elementom trajnostnega razvoja.

Vir: Lastni izračuni.

Anketiranci so dali največjo težo dimenziji samooskrbnosti z vključeno javnostjo. Lokalno prebivalstvo območja Dravinjske doline zelo dobro pozna pomen trajnostnega razvoja. Glede na to, da v Dravinjski dolini že potekajo mnoge izobraževalno-turistične dejavnosti, lahko sklepamo, da je učni turizem prav preko učnih poligonov in učnih poti pripomogel k pozitivni visoki podpori elementom trajnostnega razvoja. Kot ponudniki so domačini vključeni v podporne dejavnosti (gastronomsko-turistična ponudba na izletniških in turističnih kmetijah, vodenje, ponudba na lokalnih tržnicah).

Ljudje podpirajo aktivnosti v smeri trajnostnega razvoja na območju Dravinjske doline. To je razvidno tudi iz podpore ekosistemski dimenziji, ki so ji anketiranci namenili 86,7 % podpore. Da je učna regija Dravinjska dolina prepoznana po trajnostnem razvoju potrjuje tudi 85 % podpora dimenziji celovitosti in blaginje. Z vzpostavitvijo učne regije Dravinjske doline so se ljudje aktivno vključili v posamezne dejavnosti in jih tudi prevzeli preko društev. Nastalo je tudi novo ustanovljeno Društvo zakladi Dravinjske doline, ki povezuje občine ob reki Dravinji in šteje okoli aktivnih 90 članov. Vsi so ponudniki blaga ali storitev in sodelujejo v regiji pri izvajanju dejavnosti.

Pomembna ugotovitev analize je visoka podpora samooskrbi in tudi visoka podpora ekosistemski dimenziji, torej naravi, medtem ko se je dimenzija celovitosti in blaginje uvstila na tretje mesto. Ta ugotovitev jasno kaže, da ljudje ne dajajo največjo težo zgolj denarju in udobju, ampak aktivni participaciji in ohranjeni naravi.

5. Zaključek

V Dravinjski dolini od leta 2007 potekajo različne aktivnosti in projekti, ki so zasnovani trajnostno. Učinek teh aktivnosti je po sedmih letih viden v delovanju učne regije Dravinjske doline. Učni poligon in ureditve na terenu v povezavi z društvi, ponudniki in občinami omogočajo izkustveno izobraževanje za trajnostni razvoj. Obiskovalcem je na voljo številna turistično- izobraževalna infrastruktura, v povezavi z naravno in kulturno dediščino. Predvsem mladi si z izkustvenim izobraževanjem pridobijo uporabno in aktualno znanje. S ciljem prenosa znanja med ljudi, so na voljo številni izobraževalni programi, namenjeni posameznikom, skupinam in družinam ter razne druge aktivnosti in ogledi, vključno s strokovnim vodenjem. Takšen premik na področju izkustvenega izobraževanja predstavlja predvsem za slovensko šolstvo velik napredek in nam omogoča mednarodno prepoznavnost, saj imamo kot država izjemne možnosti, da vzpostavimo pogoje za izkustveno izobraževanje, ne samo za potrebe Slovenije, temveč, da odpremo Slovenijo kot učno regijo za Evropo in svet.

Lega, naravni pogoji, podobna zgodovina in kulturna dediščina so idealna podlaga za nadaljnje skupno načrtovanje trajnostnega regionalnega razvoja občin v Dravinjski dolini. Glede na odgovore ljudi, ki so sodelovali v anketi, le ti s povprečno oceno 86,5 % podpirajo trajnostni razvoj (vse tri dimenzije), kar je izredno visok delež. Najvišji deleži podpore gredo ustvarjanju zelenih delovnih mest, izboljšanju življenja na podeželju in povečanju prepoznavnosti Dravinjske doline z lastno blagovno znamko. Le ta je že nastala in se imenuje Zakladi Dravinjske doline (Vovk Korže 2014a, Vovk Korže 2014b).

Morda je lahko prav Dravinjska dolina primer dobre prakse lokalno-regionalnega razvoja na temelju inovativnosti, tradicionalnega znanja, ekosistemskih značilnosti in vključenih ljudi. Ljudje prav temu elementu trajnostnega razvoja pripisujejo največji pomen, saj tudi sami sodelujejo in ustvarjajo izdelke in storitve in tako pomembno vplivajo k zmanjševanju globalizacijskih trendov ter h krepitvi lokalno-regionalno zasnovanega razvoja. Zaključimo lahko, da se v Dravinjski dolini že uresničuje trajnostni razvoj in da le ta ne pozna občinskih meja.

Literatura

- Agenda 21, 1992. Agenda 21: programme of Action for Sustainable Development. United Nations Conference on Environment and Development. Rio de Janero, 13. 14. junij 1992.
- Agenda 21 za Slovenijo (2005). Agenda 21 za Slovenijo – prispevek nevladnih organizacij, 2005. Umanotera, Ljubljana.
- Falkenmark M., 2005: Upravljanje voda in ekosistemi: živeti s spremembami. Ljubljana: Global Water Partnership Slovenija.
- Gaberščik A., 2002: Razvoj za prihodnost – toda kakšno? Delo, priloga Znanost, I. 44, št. 45 (25. februar 2002).
- General discussion of progress implementation of Agenda 21, focusing on the cross-sectoral components of Agenda and the critical elements of sustainability. Information for decision-making and Earthwatch report of Secretary General. UN. Third Session 11-28 April 1995.
http://www.un.org/esa/sustdev/documents/docs_csd3.htm E/CN.
- Krotscheck C., 2007: Politik der Inwertsetzung. 12 Entscheidungen zur Überwindung der Zuvielisation. BVR Verlag, Auersbach, Austria, 104 s.
- Littledyke M., 2004: Primary children's views on science and environmental issues: examples of environmental cognitive and moral development. Environmental Education Research, I. 10, št. 2, 217–235.
- Plut D., 2008: Okoljska globalizacija, svetovno gospodarstvo in Slovenija. Dela 30, str. 5-19.
- Prugh T., Assadourian E., 2003: What is sustainability, anyway? World Watch. Vision for a sustainable world. Worldwatch Insisute. www.worldwatch.org.
- Radej B., 2009: Ukradena blaginja, Revija 2000, št. 208-210, maj 2009, Ljubljana, str. 14-33, <http://www.sdeval.si/Objave/Ukradena-blaginja-Komentarji.html>.
- Štih M., 2014: Dravinjska dolina na poti trajnostnega razvoja. Diplomaska seminarska naloga, Filozofska fakuleta Maribor.
- Špes, M., 2008. Pomen okoljske ozaveščenosti in sodelovanje javnosti za trajnostni razvoj. Dela 29, 2008, str. 49 – 62.
- Špes, M., 2009. Pomen ekološkega ravnovesja za sonaravni razvoj turizma v občutljivih ekosistemih. *Academica turistica*, jun. 2009, letnik 2, št. 1-2, str. 42-47.
- Vovk Korže A., 2011: Dimenzije trajnosti. Revija za geografijo 6-2. Maribor.
- Vovk Korže A., 2014a: Lokalni in regionalni trajnostni razvoj. Filozofska fakulteta. Univerza v Mariboru.
- Vovk Korže A., 2014b: Učni poligon za samooskrbo Dole. Filozofska fakulteta v Mariboru.
- Vovk Korže A. s sodelavci, 2014a: Katalog naravna in kulturna dediščina Dravinjske doline. Inštitut za promocijo varstva okolja, Maribor.
- Vovk Korže A. s sodelavci, 2014b: Turistična karta Dravinjske doline. Inštitut za promocijo varstva okolja, Maribor.

RECOGNIZING THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT ON REGIONAL LEVEL WITH THE EXAMPLE OF DRAVINJA VALLEY

Summary

Some decades ago were very popular regional and local agendas with the notions of sustainable development as well as prevention over natural resources and fair distribution of responsibilities between all especially between polluters. This is how regional and local agendas actually derived from the call published in 28th chapter of Agenda 21 to all local communities, to create their own programs according to the Agenda 21 in which should general aims be transferred into actions for their own areas. Today we know that only the entire community can do that if it can get into the preparation and performance all the sectors in its area. In the Dravinja valley area that belongs into the Natura 2000 area, have been since 2007 established educational and explorational educational pathways with the purpose of informing public about the meaning of sustainability. Municipalities in Dravinja valley are connected by the river Dravinja which has created picturesque scenery through the history until today with much natural potential. Since the municipalities Makole, Majšperk and Poljčane have similar history and cultural heritage as well as similar location and natural heritage, were these common characteristics the base for establishment of cycling, educational and walking pathways in Dravinja valley. Established cycling, educational and walking pathways are marked with learning boards, learning points, benches and tables for resting and with information boards. Thematic educational pathways in Dravinja valley are appropriate for all generations, so that they can holistically experience the environment, learn about the processes in nature and fully live with it. In connection with local people, local societies and municipalities are municipalities in Dravinja valley becoming recognized after preserved cultural and natural heritage on which new services base.

With the purpose to check what people know about sustainability on regional level in the area of Dravinja valley the survey with nineteen questions was performed. Questions were attached to the topic of evaluation of meaning of the cultural and natural heritage, multi-purposeful use of rural area, investments into the human resources, investments into innovations, investments into farm production, onto sustainable management of natural resources, preservation of cultural environment and importance of environment protection. The aim of the research was to check knowing the purpose of sustainable development in the area of Dravinja valley, since here are many arrangements created on the basis of sustainable development. Starting point of research was that people are aware of the sustainable development approaches, since they actively cooperate in projects performed in Dravinja region. Empirical research was performed on 250 people in the Dravinja region. People answering the questionnaires live in municipalities Zreče, Slovenske Konjice, Oplotnica, Vitanje, Poljčane, Makole in Majšperk.

Local people from the area of Dravinja valley very well know the meaning of sustainable development. According to the fact that in Dravinja valley many educational – touristic activities are performed, we can conclude that learning tourism has become known activity in the region especially by our learning polygons. People support the activities, since they cooperate in the activity by its supporting activities (gastronomic-touristic offer on touristic farms, guiding, offer on local market). People support activities for sustainable development in the Dravinja valley. This is as well seen from the support of ecosystem dimension, to which the respondents gave 86,7% of support. Teaching region of Dravinja valley is recognized after sustainable

development which is supported with 85% towards the holism and prosperity dimension. With the establishment of teaching region Dravinja valley people have actively started to cooperate in certain activities and took them over by the association. New association was created; it is called "Association of Dravinja valley treasures" which connects municipalities by river Dravinja and counts around 90 members. All offer some goods or services and actively cooperate in the region. Important is the finding of the research that there exists high support to self-providing as well a high support to ecosystem dimension, nature, while the dimension of holism and prosperity has placed on the third place. Those findings clearly show that people do not give the greatest importance on money and comfort, but to active participation and preserved nature as well, which is extremely important to know. According to the people's answers, that cooperated in the survey, people support sustainable development by 86,5% (all three dimensions), which is very high rate. The highest percentages of support go to creation of green workplaces, improvement of life in rural areas and increasing of the recognition of Dravinja valley with its own brand.